

Відгук

офіційного опонента по дисертаційній роботі
Марковської Влади Станіславівни
«Перспективи диверсифікації світового ринку енергоресурсів на основі
видобутку сланцевого газу»,
представленої на здобуття вченої ступені кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

Актуальність теми

На сьогоднішній день у світовому господарстві формується новий погляд на питання глобальної енергетичної безпеки. Досвід деяких розвинених країн показав, що основа стійкого економічного зростання забезпечується рівнем розвитку енергетичного сектору економіки.

Однак ряд аспектів цієї багатогранної наукової проблеми залишається недостатньо розкритим через відсутність нового інструментарію здатного побудувати сталу парадигму розвитку світогосподарського укладу. Так потребують комплексного аналізу форми та механізми диверсифікації світового енергетичного ринку. Один з таких механізмів системно розглянуто в дисертаційній роботі.

Наукова новизна роботи

Основні результати, що відображають наукову новизну, полягають у викладенні практичних концепцій та підходів щодо можливого удосконалення функціонування світового ринку енергетичних ресурсів. Зокрема, визначено теоретичні засади та прикладні аспекти щодо процесу його диверсифікації шляхом використання нетрадиційного ресурсу газу – сланцевого. Також обґрунтовано економічну доцільність видобутку

сланцевого газу в Україні та його вплив на економіку, включаючи виділення терміну в який національна економіка може бути позбавлена залежності від монопольного постачальника та вийти на рівень, достатній для задоволення внутрішнього попиту на паливно-енергетичні ресурси.

Практична цінність роботи

За результатами теоретичних та практичних досліджень, здійснених у дисертаційній роботі, було розроблено відповідні рекомендації.

Так, пропозиції в частині оцінки перспектив розвитку сектору видобутку сланцевого газу в Україні були використані в роботі Міністерства енергетики та вугільної промисловості України департаментом стратегічної політики та ядерно-енергетичного комплексу, про що надана відповідна довідка.

А висновки щодо визначення економічної доцільності розробок родовищ сланцевого газу в Україні були використані у практичній діяльності Міністерства енергетики та вугільної промисловості України департаментом з питань нафтової, газової, торф'яної, нафтопереробної промисловості та альтернативних видів палива, що також підтверджується довідкою про впровадження.

Рівень обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність, новизна та практичне значення у дисертації

Представлена робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, який включає 160 найменувань (22 стор.), та 4 додатків. Робота викладена на 227 сторінках та містить 32 таблиці та 12 рисунків.

Результати дисертації доповідались на щорічних міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

За матеріалами дисертації опубліковано 21 наукову працю. 2 публікації містяться у провідних наукових фахових виданнях, зареєстрованих в міжнародних наукометричних базах даних, 7 публікацій містяться у вітчизняних наукових фахових виданнях, 12 публікацій являють собою тези доповідей, представлених на конференціях.

У вступі автором обумовлена актуальність обраної теми, її наукова та практична цінність, мета та задачі досліджень.

У першому розділі «Теоретико-методологічні підходи дослідження світового ринку енергоресурсів» охарактеризовано енергетичний ринок за всіма його складовими: системоутворюючі чинники, фактори впливу, загрози та механізми їх подолання; проведено його аналіз.

У другому розділі «Особливості формування світового ринку енергоресурсів з урахуванням видобутку сланцевого газу» проведено фундаментальний аналіз ринку сланцевого газу в країнах Північної Америки та в країнах Європи із зазначенням характеристик родовищ та економічного зиску подібних розробок; надано оцінку світового ринку газу за сучасних умов, подано прогноз змін на ньому з перерозподілом світових енергетичних потоків за рахунок видобутку сланцевого газу до 2035 року.

У третьому розділі «Енергетичні, екологічні і соціальні чинники безпеки в контексті розробки покладів сланцевого газу в Україні» проведено аналіз геологічних запасів сланцевого газу із подальшим зазначенням економічної доцільності видобутку. Розраховано сценарії на 5 і 20 років. Окремо приділено увагу можливим соціальним та екологічним порушенням балансу, пов'язаним з розробкою родовищ сланцевого газу.

Сформульована мета та поставлені завдання повністю реалізовані у ході дослідження, результати якого відображені у роботі, а також у загальному вигляді систематизовані та сформульовані у висновках до кожного з розділів (с. 67-70, 150-153, 217-220) і у загальних висновках дисертації, що виносяться на захист (с. 221-227 рукопису дисертації та с. 13-16 автореферату).

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та авторефератом, основними науковими працями дисертанта дозволяє визначити найістотніші теоретико-методичні положення та прикладні висновки і рекомендації, які характеризуються науковою новизною, сформульовані автором самостійно і відображають її науковий внесок у розв'язання важливої проблеми розробки концептуальних підходів та прикладних рекомендацій щодо уможливлення використання приватних трансфертів для проведення стабілізаційної політики у трансформаційних економіках.

Найвагомішими науковими результатами, що були отримані особисто здобувачем, є такі:

1. Доведено, що сланцевий газ може стати фактором диверсифікації світового ринку енергоресурсів і сприяти в перспективі змінам у структурі попиту та пропозиції на світовому енергетичному ринку, зменшенню волатильності такого та створенню підґрунтя для побудови більш виваженої стратегії світового розвитку в контексті забезпечення глобальної енергетичної безпеки (с. 54-66)
2. Виокремлено ряд чинників, що здійснюють безпосередній вплив на ефективне функціонування ринку сланцевого газу в США (с. 76).
3. Оцінено можливі вектори перенаправлення газових потоків із аналізом основних гравців на світогосподарській арені, зазначено можливі зміни по кожному з них, враховуючи внутрішні структурні зрушення у балансі попиту і пропозиції (с. 141-150)
4. Розрахунок економічної доцільності видобутку сланцевого газу в Україні (с. 183-184, додаток В) Доведено, що очікуване виробництво сланцевого газу, розпочате у 2015 році, надасть ґрунтовні позитивні зрушення у 2024 році, коли очікуваний рівень виробництва сланцевого газу, ймовірно, перевищить прогнозований рівень споживання традиційного природного газу в Україні.

Таким чином, приведена коротка характеристика даного дослідження, обґрунтованість висновків, їх наукове та практичне значення дозволяють зробити визначення про наявність завершеного характеру роботи в цілому.

Дискусійні положення і недоліки дисертації

Позитивна оцінка результатів дослідження Марковської Влади Станіславівни не заперечує деяких положень, які можуть слугувати підставою для академічної дискусії, окремих недоліків і побажань, що стосуються змісту та оформлення дисертації. Суть основних з них полягає в такому:

1. В табл. 2.5 зазначено, що на теренах СРСР левову частку нетрадиційних ресурсів складає вугільний метан, проте, не наведено даних щодо його наявної кількості на теренах України (стор. 129)
2. У роботі наводяться певні міркування щодо змін світових енергетичних потоків (с. 141-150), однак вони стосуються тільки загальних даних. Було б цікаво подивитися на ці зміни на регіональному рівні і більш чітко окреслити напрямки переорієнтації торгових потоків основних експортерів і імпортерів, зокрема експорт з яких країн скоротиться найбільше, а які експортери понесуть менші втрати і за рахунок яких чинників. Крім того, автор стверджує, що Китай уже до 2035 р. зможе покривати свої потреби за рахунок власного газу. Це твердження є досить суперечливим, оскільки згідно з чисельними дослідженнями навіть за найсприятливіших умов Китай зміг би вийти на рівень забезпечення економіки власним сланцевим газом лише до 2050 р., а більш реалістичні сценарії взагалі не передбачають такого варіанту в середньостроковій перспективі. Бажано було б більш чітко визначити, на які дані спирався автор, пишучи про перспективи диверсифікації світових енергетичних потоків.

3. Необхідно було би навести інформацію щодо результатів подання заявок іноземними компаніями на розробку родовищ сланцевого газу в Україні (стор. 162-164)
4. З розробленої стратегії оптимізації національної енергетичної системи незрозумілим постає наступне питання: чи достатньо буде фінансових інвестицій, зазначених в розрахунках, для початку здійснення такого роду проекту (додаток В). Також викликають певні зауваження розрахунки вартості видобутку сланцевого газу в Україні. Оскільки реальні дані наразі не є доступними, автор бере для порівняння показники США, але не враховуються певні геологічні, технологічні та економічні особливості України, які, ймовірно, вплинуть на вартість видобутку сланцевого газу.
5. У роботі багато уваги приділяється нормативно-правовому забезпеченню розвитку видобування сланцевого газу в Україні (с.192-217, додаток Г). В той же час бажано було б детальніше висвітлити у роботі питання, пов'язані з необхідним розвитком, оновленням та створенням інфраструктури як для видобування, так і для транспортування сланцевого газу, які є надзвичайно важливими для ефективного функціонування даної галузі.
6. Також є незначні зауваження щодо оформлення формул і рисунків, стилістичних і орфографічних помилок.

В цілому вказані зауваження не знижують наукової та практичної цінності дисертації.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Ознайомлення з дисертацією Марковської Влади Станіславівни дозволяє зробити висновок, що мета роботи досягнута, поставлені завдання вирішені. Дисертаційна робота на тему «Перспективи диверсифікації

світового ринку енергоресурсів на основі видобутку сланцевого газу» є завершеним науковим дослідженням актуальної економічної задачі – поглиблені теоретичних і методичних засад, обґрунтуванні прикладних рекомендацій з удосконалення стабілізаційного впливу приватних трансфертів у трансформаційних економіках, відзначається науковою новизною, має теоретичне і практичне значення. Основні положення дисертації належним чином висвітлені в опублікованих наукових працях та в авторефераті.

За змістом і оформленням робота відповідає вимогам Положення ДАК Міністерства освіти і науки України, зокрема пп. 11, 12, 14, 15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Марковська Влада Станіславівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент
кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародних економічних відносин
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Л.А.Українець